

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZHUKOV Vasyi – PhD of Educational & Pedagogical Sciences, Associate Professor, Doctoral Student of the Department of Osvitology and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Scientific interests: features of using a participatory approach in higher education institutions: theoretical and

methodological foundations; formation of moral and ethical culture of future teachers of arts subjects.

Стаття надійшла до редакції 02.07.2025 р.

Стаття прийнята до друку 16.07.2025 р.

УДК 37.04: 316.61]: 81'243

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-191-195

ЗАВІТРЕНКО Долорес –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної освіти
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2005-4810>
e-mail: zavitrenkod@gmail.com

БЕРЕЗЕНКО Наталія –

викладач кафедри мовної підготовки
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3333-8924>
e-mail: nberezenko29@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті визначено особливості навчання іноземної мови дітей ООП. Охарактеризовано специфіку труднощів, які викликає порушення слуху та зору у процесі навчання іноземної мови. Відзначено, що під час занять з іноземної мови зі студентами з особливими освітніми потребами в на перше місце висувається завдання щодо розвитку мислення, пам'яті, мовлення, активізації пізнавальної діяльності. Використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, студенти з особливими освітніми потребами із задоволенням та бажанням опановують іноземну мову. Застосування ігрових програм, перегляд відеофільмів, аудіозаписів допомагає студентам швидше та легше запам'ятовувати запропонований викладачем матеріал. Завдяки цьому в студента виникає відчуття, що його зусилля не марні. Навчити дитину з особливими освітніми потребами іноземної мови – це складний і тривалий процес. Відзначено, що людина з обмеженими можливостями може відчувати певні труднощі в процесі вивчення іноземної мови, наприклад, труднощі із засвоєнням нових лексичних одиниць, граматичних та синтаксичних конструкцій, аудіюванням (труднощі фонематичного характеру унеможливають диференціацію схожих звуків). Але навчання іноземної мови студентів з порушеннями здоров'я сьогодні є особливо актуальним через те, що в наш час не стільки важливо дати студенту якомога більший багаж знань, скільки забезпечити його загальнокультурний, особистісний і пізнавальний розвиток, озброїти таким важливим умінням, як уміння вчитися. Підкреслюється, що наявність лише одного студента з особливими освітніми потребами в групі вже потребує уваги викладача, внесення різноманітних змін у перебіг навчального процесу та застосування відповідних підходів. Зазначено, що необхідним також є спрямування навчання іноземних мов учнями з особливими потребами на формування вмінь мовленнєвої поведінки в ситуаціях, що відображають комунікативну діяльність, засобами інтерактивних технологій та ІКТ.

Ключові слова: навчання іноземних мов, іншомовна освіта, діти з особливими освітніми потребами, лексичні одиниці, граматичні та синтаксичні конструкції, наочність, інформаційно-комунікаційні технології, порушення слуху та зору.

ZAVITRENKO Dolores –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Special Education of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2005-4810>
e-mail: zavitrenkod@gmail.com

BEREZENKO Natalia –

teacher of the Department of Foreign Training
of the Donetsk State University of Internal Affairs
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3333-8924>
e-mail: nberezenko29@gmail.com

FEATURES OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO HIGHER EDUCATION STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article identifies the specifics of teaching foreign languages to students with special educational needs (SEN). It describes the particular challenges caused by hearing and visual impairments in the process of learning a foreign language. It is noted that, during foreign language classes with students with SEN, the primary focus is on developing thinking, memory, speech, and activating cognitive activity. By utilizing information and communication technologies, students with SEN engage in learning a foreign language with enthusiasm and motivation. The use of interactive programs, watching videos, and listening to audio recordings helps students memorize the material provided by the teacher more quickly and easily. This fosters a sense of achievement, reinforcing that their efforts are worthwhile. Teaching a

foreign language to a child with SEN is a complex and lengthy process. It is highlighted that individuals with disabilities may face specific difficulties in learning a foreign language, such as challenges in mastering new lexical units, grammatical and syntactic structures, and listening comprehension (phonemic difficulties may hinder the differentiation of similar sounds). However, teaching foreign languages to students with health impairments is particularly relevant today, as the goal is not only to provide students with a vast amount of knowledge but also to ensure their general cultural, personal, and cognitive development, equipping them with the critical skill of learning how to learn. It is emphasized that the presence of even a single student with SEN in a group requires special attention from the teacher, necessitating various adjustments to the educational process and the application of appropriate approaches. It is also noted that teaching foreign languages to students with SEN should focus on developing speech behavior skills in situations that reflect communicative activities, using interactive technologies and ICT.

Key words: foreign language teaching, foreign language education, children with special educational needs, lexical units, grammatical and syntactic structures, visual aids, information and communication technologies, hearing and visual impairments.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах розвитку вищої освіти в Україні та світі особлива увага приділяється інклюзивному навчанню, яке забезпечує рівний доступ до якісної освіти для всіх здобувачів, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби (ООП), такі як порушення зору, слуху, когнітивні розлади чи інші форми інвалідності. Проблема полягає в тому, що традиційні методики викладання іноземних мов у закладах вищої освіти (ЗВО) часто не враховують специфіку сприйняття та засвоєння інформації студентами з ООП, що призводить до труднощів у формуванні комунікативних навичок, зниження мотивації до навчання та обмеження можливостей для професійного й соціального розвитку. Це створює бар'єри для повноцінної інтеграції таких студентів у глобалізоване суспільство, де володіння іноземними мовами є ключовим фактором конкурентоспроможності. Таким чином, дослідження особливостей навчання іноземних мов здобувачам вищої освіти з ООП спрямоване на розробку адаптованих підходів, які б враховували індивідуальні потреби, сприяли ефективному засвоєнню матеріалу та забезпечували інклюзивність освітнього процесу. [2]

Мета статті: вивчення та аналіз адаптації методик викладання іноземних мов для здобувачів з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти, визначити ефективні педагогічні підходи, методи і стратегії, які забезпечують рівний доступ до вивчення іноземних мов для здобувачів з різними типами особливих потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літератури свідчить про брак уваги до цієї проблеми, особливо в контексті передвищої та вищої освіти, де потрібні спеціалізовані рекомендації для включення таких студентів в освітній процес. Визнання компетентності студентів з ООП у визначенні власних потреб підкреслює важливість індивідуалізованого підходу до викладання мов. Загалом, вирішення цієї проблеми сприятиме реалізації принципів інклюзивної освіти, підвищенню якості підготовки фахівців та соціальній справедливості в українській вищій школі.[6] Недостатність наукових розробок щодо особливостей навчання іноземних мов у фахових ЗВО для студентів з ООП робить цю тему перспективною для досліджень.

Специфіку навчання іноземних мов дітей з особливими освітніми потребами відображено в наукових розвідках О. Казачінер, І. Камініна, Н. Тучиної, С. Чиж, К. Шапочки, Н. Щерби та інших. Питання підготовки фахівців іноземних мов до навчання дітей з особливими освітніми

потребами були предметом досліджень О. Волошиної, Н. Дмитренко, О. Казачінер, А. Степаненко, К. Шапочки та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Актуальність проблеми зумовлена низкою соціально-освітніх, економічних та глобальних факторів, які підкреслюють необхідність адаптації викладання іноземних мов для студентів з особливими освітніми потребами у ЗВО.

Перш за все, у контексті глобалізації та інтеграції України в європейський освітній простір володіння іноземними мовами стає невід'ємною складовою професійної компетентності. Як зазначається в наукових працях, знання іноземної мови є важливим для студентів з ООП, оскільки сприяє їхній соціалізації, розвитку комунікативних навичок та інтеграції в суспільство, проте традиційні методики часто не адаптовані, що ускладнює процес. Крім того, зростання ролі іноземних мов у сучасному суспільстві вимагає вдосконалення підходів та методів навчання, особливо для осіб з ООП, аби забезпечити рівний доступ до освіти.

По-друге, спостерігається зростання кількості студентів з особливими освітніми потребами в закладах вищої освіти, що пов'язано з впровадженням інклюзивної освіти в Україні відповідно до Закону "Про освіту" (2017) та міжнародних стандартів, таких як Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. Дослідження вказують на проблеми вивчення іноземних мов такими студентами, зокрема через недостатність спеціалізованих методик, і підкреслюють необхідність індивідуалізованих підходів для покращення якості навчання. Інклюзивні методи не лише підвищують ефективність засвоєння мови, а й сприяють соціалізації та розвитку організаторських здібностей студентів з ООП. [10]

Крім того, моніторинг потреб ринку праці показує, що інновації в методиках навчання іноземних мов, адаптовані до ООП, сприяють підвищенню конкурентоспроможності випускників.

Інклюзивне навчання висуває нові вимоги до викладача ВНЗ. Він повинен уміти визначити пріоритетні корекційні, навчальні, виховні завдання, напрями їх реалізації; розробити індивідуальний корекційно-компенсаторний план роботи для кожного студента; адаптувати навчальні плани, програмний матеріал, методи, форми навчання та виховання до індивідуальних освітніх потреб студентів; орієнтуватися на соціальний досвід, пізнавальні можливості кожного студента; розробити різноманітні прийоми та засоби для сприяння загальному розвитку студентів; ство-

рювати умови для соціальної адаптації студентів з особливостями психофізичного розвитку та здорових дітей, набуття ними соціальних навичок. Слушною є позиція С. Чиж щодо необхідності спрямування навчання іноземних мов студентами з особливими потребами на формування вмінь мовленнєвої поведінки в ситуаціях, що відображають комунікативну діяльність у її незмінних, природних формах. [3] Цілком очевидним є той факт, що людина з обмеженими можливостями може відчувати певні труднощі в процесі вивчення іноземної мови, наприклад, труднощі із засвоєнням нових лексичних одиниць, граматичних та синтаксичних конструкцій, аудіюванням (труднощі фонематичного характеру унеможливають диференціацію схожих звуків). Але навчання іноземної мови студентів з порушеннями здоров'я сьогодні є особливо актуальним через те, що в наш час не стільки важливо дати студенту якомога більший багаж знань, скільки забезпечити його загальнокультурний, особистістний і пізнавальний розвиток, озброїти таким важливим умінням, як уміння вчитися. Таким чином, під час занять з іноземної мови зі студентами з особливими освітніми потребами у викладача на перше місце висувається завдання щодо розвитку мислення, пам'яті, мовлення, активізації пізнавальної діяльності. Використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, студенти з особливими освітніми потребами із задоволенням та бажанням опановують іноземну мову. Використання ігрових програм, SMART-дошки, перегляд відеофільмів, аудіозаписів допомагає студентам швидше та легше запам'ятовувати запропонований викладачем матеріал. Завдяки цьому в студента виникає відчуття, що його зусилля не марні. Навчити студента з особливими освітніми потребами іноземної мови – це складний і тривалий процес. Так дітям із порушенням слуху, з розладом уваги й мовлення краще вводити новий матеріал, використовуючи наочність: кольорові малюнки, презентації, електронні завдання, невеликі схеми, опорні таблиці, тексти у вигляді коміксів. Для закріплення нової лексики можна використовувати різноманітні вправи: скласти слова з літер, вставити пропущені літери в слова, слова – у речення. Домашнім завданням доцільно давати картки зі словами та пропонувати презентації для повторення вивченої на занятті лексики.[8]

Великим успіхом користуються різноманітні відеоуроки. Використання інтерактивних презентацій у Power Point дозволяє яскраво й наочно презентувати всі навчальні теми, навіть ті, які, на перший погляд, є нудними для вивчення, а також розвинути й проконтролювати навички аудіювання, читання з різними стратегіями, відпрацювати, закріпити й удосконалити лексико-граматичний матеріал, перевірити себе самостійно й виправити помилки, що є важливим для дітей із ДЦП, які пишуть повільно й нерозбірливо.

Корекційна спрямованість уроків іноземної мови має велике значення для дітей з обмеженнями здоров'я. Метою корекційно-розвивальних занять є корекція недоліків пізнавальної та емоційно-

особистісної сфери дітей засобами програмового матеріалу, який вивчається. Заняття мають плануватися з урахуванням основних принципів корекційно-розвивального навчання.

Вивчення індивідуальних особливостей здобувачів дозволяє планувати цілі, завдання, терміни й основні напрями навчання мови, які відповідають завданню максимально збільшити самостійну діяльність студентів, а також розвинути в них інтерес до іноземної мови, культури іншомовних країн, стимулювати комунікативно-мовленнєву активність. Наступним, що потрібно врахувати, є різноманітність завдань.

Під час вивчення іноземної (англійської) мови здобувачам з обмеженими можливостями ефективними є такі інтерактивні технології навчання, як робота в парах, трійках, змінювані трійки, «Карусель», «Акваріум», «Велике коло», «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», аналіз проблеми, «Мозаїка», коло ідей, розігрування ситуації у ролях (рольова гра, імітація), дискусія, ток-шоу тощо.

Інтерактивні види роботи дають студентам з особливими потребами можливість переносити набуті раніше знання, сформовані вміння й навички на нові види діяльності та ситуації мовленнєвої взаємодії, що сприяє вдосконаленню комунікативного досвіду.[7]

При вивченні іноземної мови вдосконалення пам'яті студентів з порушенням слуху необхідно формувати у словесному мовленні, в процесі навчальної діяльності. Для цього необхідно забезпечити повне розуміння тексту, допомогти студентам з проблемами слуху опанувати прийоми довольного запам'ятовування: розбивка тексту на смислові частини, виділення в тексті опорних смислових одиниць, використання наочних засобів для запам'ятовування; необхідно навчити їх включати нову інформацію, яка запам'ятовується в існуючу систему знань. Потрібно зазначити, що у студентів з вадами слуху продуктивність мимовільного запам'ятовування вища ніж довольного. Тому при навчанні таких дітей слід, з одного боку, домагатись якомога більше повторень, а з іншого – використовувати різноманітні мнемонічні прийоми, зокрема такі, що спираються на наочність, заучування слів у реченнях, ігри тощо. Письмова мова, незважаючи на труднощі, має для глухих деякі переваги над усною, оскільки вона не вимагає наявності слуху, а сприймається за допомогою зору. Найбільш важким для глухого є засвоєння граматичного ладу пропозиції, правил словосполучень, зв'язків слів. При відстроченому відтворенні у студентів з проблемами слуху спостерігається тенденція отождолення схожих об'єктів. При вивченні іноземної мови у таких студентів необхідно вдосконалювати пам'ять у словесному мовленні. Для цього слід забезпечувати повне розуміння тексту, допомогти студентам з проблемами слуху опанувати прийоми довольного запам'ятовування: розбивка тексту на частини, виділення у ньому опорних смислових пунктів, використання наочних засобів для запам'ятовування. Потрібно не забувати про те, що увага у таких студентів нестійка: вони не

можуть протягом тривалого часу займатись одним видом діяльності, тому на занятті варто постійно змінювати форми роботи і навчальний матеріал.[2]

Під час вивчення іноземної мови студенти із затримкою психічного розвитку (ЗПР) зазнають певних ускладнень: уповільнено відбувається засвоєння лексичного матеріалу, синтаксичних конструкцій та активне застосування їх в усному мовленні; ускладнене сприймання граматичних категорій та застосування їх на практиці. Граматично складно побудоване мовлення їм не засвоїти, оскільки ступінь навченості іноземної мови залежить від загального рівня розвитку студента. Але ці студенти зможуть опанувати іншу мову на рівні свого розвитку. Для таких студентів характерним є виникнення проблем під час аудіювання, особливо зв'язних текстів, діалогічного мовлення, оскільки в них спостерігаються труднощі звукового аналізу й фонематичного слуху. Вони нечітко сприймають звернене мовлення, не диференціюють схожі звуки. Діти з діагнозом ЗПР оволодівають основними видами мовленнєвої діяльності: читанням, говорінням (усним мовленням), аудіюванням. Письмо на всіх етапах навчання використовується лише як засіб навчання. Основна мета вивчення іноземної мови в таких групах – розвивальна, «не знання, а розвиток». Тому на заняттях іноземної мови необхідно розвивати в студентів пам'ять, мовлення, сприймання, мислення та кругозір. Варто використовувати такі форми, методи та прийоми: 1) цікаві дидактичні вправи й завдання, метою яких є навчання учнів диференціювати слова зі схожими звуками та літерами; 2) спрощення вимог до подання граматичних конструкцій; 3) забезпечення покрокового формування навичок мовленнєвої діяльності; 4) широке використання наочності, комп'ютерних навчальних програм під час презентації мовного матеріалу.

Описані види інтерактивної навчальної діяльності студентів з особливими потребами у процесі оволодіння ними англійською мовою за своїм змістом і формами виконання сприяють удосконаленню не лише іншомовного комунікативного досвіду, а й успішній соціалізації [4].

Отже, більш продуктивно відбувається процес саморозвитку особистості з особливими потребами.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. У сучасній системі освіти посилення інтересу до вивчення іноземної мови обумовлено євроінтеграційними процесами, а також глобалізацією всіх сфер життя. Вивчення іноземної мови має велике значення для кожної дитини, у тому числі для дитини з особливими потребами. Отже, вивчення студентами з особливими освітніми потребами іноземної мови у ВНЗ є складовою частиною професійного і особистісного розвитку. Проблеми, які виникають в процесі навчання, можуть бути вирішені на сучасному етапі за допомогою існуючих наочних і технічних засобів. Це, в свою чергу, створює педагогічні умови для компенсації і корекції, вирішуючи певні проблеми в процесі розвитку особистості [6]. Сьогодні викладачі англійської

мови більшості навчальних закладів володіють лише загальною методикою викладання цієї мови, проте для ефективного навчання студентів з особливими освітніми потребами їм бракує спеціальних знань, зокрема того, як формувати вимову, розвивати усне мовлення, письмо тощо. Адаптоване навчання не лише долає бар'єри, а й сприяє соціальній інтеграції та професійній конкурентоспроможності, але вимагає системних змін у підготовці викладачів та освітніх програмах для забезпечення рівного доступу. Дослідження в цій сфері відкривають широкі перспективи для подальших наукових розвідок, спрямованих на подолання існуючих прогалин та вдосконалення інклюзивної освіти. По-перше, необхідно розробити та апробувати нові методики навчання іноземних мов, адаптовані до конкретних типів ООП (наприклад, порушення слуху, зору, інтелектуальні розлади), з акцентом на ефективність мультимодальних підходів, асистивних технологій (як-от доповнена реальність) та інтерактивних форм (рольові ігри, дискусії). Це включає вивчення впливу цих методик на розвиток окремих навичок (говоріння, читання, письмо) та мотивацію студентів. По-друге, перспективним є дослідження підготовки викладачів, зокрема підвищення їхньої компетентності в адаптації програм, формуванні вимови та усного мовлення, а також інтеграції технологій для студентів з ООП. Потрібно оцінити роль сімейного заохочення та зовнішніх факторів у мотивації, а також створити програми для кращої імплементації асистивних інструментів.

Доцільно провести порівняльні дослідження інклюзивних практик у різних країнах, особливо з фокусом на Глобальний Південь, де тема для студентів з інвалідністю практично не вивчена. Це дозволить визначити найкращі практики та адаптувати їх для українського контексту, враховуючи євроінтеграційні процеси та глобалізацію. Вивчаючи проблему можна оцінити вплив інклюзивного навчання на соціальну інтеграцію, адаптацію в суспільстві та професійну орієнтацію студентів з ООП, включаючи їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Крім того, варто вивчити, як створити освітні шляхи, що балансують загальні інклюзивні принципи з індивідуальними потребами для забезпечення рівного доступу до мовної освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Корнєєва О.В. Інклюзивне навчання як основа розвитку особистості учня з особливими потребами. *Педагогічні науки*. 2019. № 12(4). С. 15–22.
2. Кузьменко Л. В. Особливості навчання англійської мови студентів з дислексією у вищій школі. *Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2019. № 1 (44). С. 123–127.
3. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти : моногр. / відп. за вип. М. М. Сідун, Т. К. Полонська. Мукачево : МДУ, 2018. 342 с.
4. Малахова О. С.. Використання сучасних інформаційних технологій у навчанні іноземних мов студентів

з особливими освітніми потребами. *Іноватика у виховній роботі*. 2008. № 8. С. 56–61.

5. Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2018/2019 навчальному році. Старт «Нової української школи»: Лист МОН України від 03.07.2018 р. № 1/9 415 URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychnirekomendatsiyi-shhodo-vykkladannya-inozemnyh-mov-u-2018-2019-navchalnomurotsi>

6. Олійник І. А. Методичні підходи до навчання студентів з порушеннями слуху іноземних мов. *Освітлогічний дискурс*. 2006. № 1-2 (16-17). С. 132–141.

7. Павленко О. В. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів з вадами зору. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. № 151. С. 187–191.

8. Пасічник О. С., Пасічник О. О. Дидактичне обґрунтування емоційноціннісного компонента змісту навчання іноземних мов. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 1. С. 45–56.

9. Редько В. Г. Дидактичні та методичні підходи до конструювання змісту навчання іноземних мов у сучасних ЗНЗ на компетентнісних засадах: теорія і практика. *Іноземні мови у школах України*. 2014. № 4. С. 17–23.

10. Шевчук О. П. Проблеми та перспективи навчання іноземних мов студентів з інвалідністю. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету, серія «Педагогіка та психологія»*. 2015. № 18. С. 112–118.

REFERENCES

1. Korneeva, O. V. (2019). Inklyuzyvne navchannya yak osnova rozvytku osobystosti uchnya z osoblyvymy potrebamy. [Inclusive education as the basis for the development of the personality of a student with special needs] *Pedahohichni nauky*. № (12)4. S. 15–22. [in Ukrainian]

2. Kuzmenko, L. V. (2019). Osoblyvosti navchannya anhliyskoyi movy studentiv z dysleksiyeyu u vyshchiy shkoli. [Peculiarities of teaching English to students with dyslexia in higher education]. *Naukovy visnyk Uzhhorodskoho universytetu, seriya «Pedahohika. Sotsialna robota»*. № (1) 44. S. 123–127. [in Ukrainian]

3. Lihvodydaktychni zasady navchannya inozemnykh mov u zakladakh vyshchoyi pedahohichnoyi ta zahalnoyi serednoyi osvity: Monohrafiya / Vidp. za vyp. M. M. Sidun, T. K. Polonska. (2018). [Linguistic and didactic principles of teaching foreign languages in higher pedagogical and general secondary education institutions: monograph / edited by issue]. Mukachevo: MDU. 342 s. [in Ukrainian]

4. Malakhova, O. S. (2018). Vykorystannya suchasnykh informatsyynykh tekhnolohiy u navchanni inozemnykh mov studentiv z osoblyvymy osvitynymi potrebamy. [The use of modern information technologies in teaching foreign languages to students with special educational needs]. *Innovatyka u vykhovniy roboti*. № (8). S. 56–61. [in Ukrainian]

5. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2018). Metodychni rekomendatsiyi shhodo vykladannya inozemnykh mov u 2018/2019 navchalnomu rotsi. Start «Novoyi ukrayinskoyi shkoly» [Methodical recommendations for teaching foreign languages in the 2018/2019 academic year. Start of the “New Ukrainian School”]. Letter No. 1/9-415, July 3, 2018. URL:

<https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykkladannya-inozemnyh-mov-u-2018-2019-navchalnomu-rotsi/> [in Ukrainian]

6. Oliynyk, I. A. (2017). Metodychni pidkhody do navchannya studentiv z porushennnyamy slukhu inozemnykh mov. [Methodological approaches to teaching foreign languages to students with hearing impairments]. *Osvitlohichnyy dyskurs*, № (1–2)16–17. № 132–141. [in Ukrainian]

7. Pavlenko, O. V. (2016). Formuvannya inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentnosti studentiv z vadamy zoru. [Formation of foreign language communicative competence of visually impaired students.] *Naukovi zapysky. Seriya «Pedahohichni nauky»*. № (151). S. 187–191. [in Ukrainian]

8. Pasichnyk, O. S., & Pasichnyk, O. O. (2019). Dydaktychne obgruntuвання emotsiyno-tsinnisnoho komponenta zmistu navchannya inozemnykh mov. [Didactic justification of the emotional-value component of the content of foreign language teaching]. *Ukrayinskyy pedahohichnyy zhurnal*. № (1). S. 45–56. [in Ukrainian]

9. Redko, V. H. (2014). Dydaktychni ta metodychni pidkhody do konstruyuvannya zmistu navchannya inozemnykh mov u suchasnykh ZNZ na kompetentnisnykh zasadakh: teoriya i praktyka. [Didactic and methodological approaches to constructing the content of foreign language teaching in modern higher education institutions on a competency-based basis: theory and practice]. *Inozemni movy u shkolakh Ukrayiny*. (4). S. 17–23. [in Ukrainian]

10. Shevchuk, O. P. (2015). Problemy ta perspektyvy navchannya inozemnykh mov studentiv z invalidnistyu. [Problems and prospects of teaching foreign languages to students with disabilities.] *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho lnhvistychnoho universytetu, seriya «Pedahohika ta psykholohiya»*. № (18). S. 112–118. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЗАВІТРЕНКО Долорес – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: інклюзивний підхід при викладанні спеціальних методик.

БЕРЕЗЕНКО Наталія – викладач кафедри мовної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: іноземна мова, активні методи, навчання в інклюзивній освіті.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ZAVITRENKO Dolores – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Special Education of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: an inclusive approach in teaching special techniques.

BEREZENKO Natalia – teacher of the Department of Language Training of the Donetsk State University of Internal Affairs.

Scientific interests: foreign language, active methods of learning in inclusive education.

Стаття надійшла до редакції 12.07.2025 р.

Стаття прийнята до друку 26.07.2025 р.